

REISVERSLAG GAMBIA

13 – 27 OKTOBER 2017

Nationale vlag

Wapen van Gambia

Nationale vlag

Voorwoord

In het jaar 2007 bezoeken we voor de eerste keer The Gambia. Tijdens deze reis komen we een vertegenwoordiger van de Nederlandse Stichting Buganala in contact met de Dovengemeenschap aldaar. De organisaties waarmee we in contact komen zijn de *St. John's school for the Deaf* en de Welzijnstichting *Gadhoh*. (*Gambian Association of the Deaf and Hard of Hearing*.) Het zal niet bij deze eerste ontmoeting in 2007 blijven. De Stichting Vrienden van Effatha (SVE) blijkt bereid de Gambiaanse Dovengemeenschap financieel te steunen. Dit leidt tot de volgende projecten:

- een nieuw dak op de St. John's school;
- een bus voor deze school;
- een voedselprogramma voor leerlingen (dagelijks een warme maaltijd);
- de aankoop van grond in Brikama waarop een school is gebouwd;
- het bouwen van een keukentje in Brikama;
- bijscholing in de vorm van een workshop voor Dove leerkrachten in de didactiek van de GSL.;
- bijscholing van de directeur van Gadhoh;
- vergoeding van transportkosten van leerlingen;
- beurzen voor Dove studenten ter bekostiging van een opleiding aan het Gambia College (PABO);
- betaling van salarissen voor personeel van Gadhoh;
- betaling van de running costs van het Gadhoh hoofdkantoor.

We zijn nu 10 jaar verder. De projecten waren afgerond maar zijn ,na een onverwacht vertrek van de nieuwe sponsor,bij Gadhoh hervat: Een hernieuwde hulpvraag van Gadhoh heeft de SVE doen besluiten Gambia in principe nog drie jaar te zullen ondersteunen met, indien noodzakelijk, een eventueel vervolg van nog eens twee jaar. Daarnaast staat het zgn. boerderij project van de St. John's school in Kartong nog op de lijst van te financieren projecten door de SVE.

Het doel van ons bezoek in 2017 is tweërlei: Hernieuwd contact met Gadhoh over de laatste drie jaar steun door SVE en bevordering van de voortgang van het boerderijproject van de St. John's school. In de ontmoetingen waarvan hierna verslag wordt gedaan is ons gebleken dat hulp vanuit Nederland nog steeds hoog nodig is. Er gebeurt veel in Gambia, er waren grote veranderingen op politiek gebied, maar er is nog aan van alles gebrek en geld is er niet. De Dovengemeenschap is goed georganiseerd maar beschikt niet over middelen waarmee de gewenste veranderingen tot stand kunnen worden gebracht. Ons is gebleken dat er zowel op macro- als microniveau goede intenties zijn ter bevordering van het welzijn van de Dove medemens. Er wordt gewerkt aan een speciale gehandicapten wet, men wil tolken op de tv, men wil de GSL verder ontwikkelen; dove mensen opleiden tot leerkracht, enz. Voor dit alles is veel geld nodig.

Ed Woortman

Harry Brouwer

Maandag 16 oktober 2017

Overleg met de directeur van Gadhoh, mr. Loum Loom

Dat we zeer welkom waren bleek bij aankomst op het terrein van Gadhoh. Op het hek was een poster geplakt met de mededeling: *Welcome Effatha Delegation!* Binnen ontmoetten we de stafleden die ons allen enthousiast begroetten met een hug, zoals dat in Gambia de gewoonte is. Dodou Loum stak direct van wal en vertelde over het voorbije moeilijke jaar. Grote politieke veranderingen, een nieuwe president, veel politieke onzekerheid en angst en geldproblemen. De vertrokken president nam vrijwel de hele staatskas mee met als gevolg dat er maanden door de overheid geen salarissen konden worden betaald. Gelukkig is de rust nu weergekeerd en iedereen hoopt met de nieuwe president aan de leiding op een betere toekomst voor Gambia.

We vertellen het doel van onze komst. De Stichting Vrienden van Effatha (SVE) heeft vorig jaar, toen de Finnen stopten met hun financiële ondersteuning, Gadhoh toegezegd hen ter overbrugging de helpende hand te zullen bieden. Dit voor een periode van tenminste drie en maximaal vijf jaar (2017-2021) met als voorwaarde terugbrenging van de personeelsformatie tot de meest minimale bezetting. Uiteraard ook met als voorwaarde correcte en tijdige levering van financiële jaaroverzichten.

De SVE heeft voor dit doel de komende drie jaar voor dit project € 60.000, -- gereserveerd. We benadrukken dat het voor Gadhoh van het grootste belang is te blijven zoeken naar andere sponsors. Het zou erg jammer zijn als een actieve organisatie als Gadhoh door gebrek aan financiën ten onder zou gaan. Dodou vertelt in dit kader dat er nog steeds contacten zijn met de Finse organisatie van Doven die eerder als donor optrad. Gadhoh heeft opnieuw een meerjarenactiviteitenplan ingediend dat door de Finse organisatie is goedgekeurd. Het is afwachten of de Finse overheid dit initiatief honoreert. Mocht dit het geval zijn dan ziet de toekomst van Gadhoh er rooskleuriger uit. Men verwacht eind november bericht.

In ons gesprek benadrukken we de noodzaak van het leveren van diensten voor de Doven van Gambia. Het overeind houden van Gadhoh als organisatie die alleen met zichzelf bezig is, is onvoldoende. Er moeten producten worden geleverd voor de Dove medemens. Dodou meldt dat dat vanzelfsprekend is en dat elke sponsor/donor dat verwacht. Hij heeft een overzicht gemaakt van de activiteiten die Gadhoh ontplooit, vooral op het gebied van de ontwikkeling en de promotie van de Gambiaanse Gebaren Taal (GSL). Het is een indrukwekkende lijst van activiteiten. We merken op dat er niets mis is met de kwalitatieve gegevens maar dat kwantitatieve gegevens meer vertellen. Hoe vaak, en waar zijn er cursussen gegeven; hoeveel contacten hebben de tolken gehad; waar zijn ze opgetreden, hoeveel ouders hebben bij Gadhoh aangeklopt voor hulp? enz. Dodou zegt toe deze data vanaf heden te zullen verzamelen.

Contacten met de pers zijn er regelmatig. Dodou toont ons een door hem geschreven paginagroot artikel in de krant. We complimenteren hem met dit uitstekende artikel waarin hij de overheid wijst op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de Dovengemeenschap. (Zie bijgevoegd artikel) Ook is er in de krant verslag gedaan van de door Gadhoh georganiseerde internationale Dag van de Doven.

Dodou meldt dat er weer twee Dove studenten zijn aangemeld bij het Gambia College. Het zijn uitstekende studenten waarvan men vrijwel zeker is dat ze de opleiding kunnen afmaken. Men wil geen risico lopen en minder goede studenten sturen. In dat geval zouden Doven een slechte naam krijgen. In dit verband zegt Dodou dat hij met ons de *National Accreditation of Quality Assurance (NAQAA)* wil

bezoeken. Deze organisatie certificeert opleidingen. Met een gecertificeerde opleiding is salariëring van Dove leerkrachten door de overheid mogelijk.

De voorschool functioneert nog. Er zijn (door geldgebrek voor transport) minder leerlingen dan vroeger maar er is nog altijd een klasje van acht Dove kleuters. Ook de *Female Wing* functioneert nog. We zien een groep van eveneens acht jonge dames werken aan een creatieve opdracht, gegeven door 'onze' Dove Effathabeurs-student aan het Gambia College.

De zgn. *conference hall* is, hoewel nog niet afgebouwd, al een keer gebruikt voor een activiteit. Op de kale betonnen vloer heeft men matten gelegd en zo was het in aanbouw zijnde gebouw toch al enigszins bruikbaar. Men is nu bezig met de tweede verdieping, maar er is niet voldoende geld om het geheel af te bouwen. Gadhoh denkt met dit gebouw inkomsten te kunnen genereren.

Dodou bedankt ons uitvoerig voor de steun van de SVE. Alles wat er momenteel gedaan wordt kan alleen maar dankzij de financiële hulp van de SVE.

We spreken af donderdag en vrijdag met de hele staf van Gadhoh om tafel te gaan zitten om te bespreken wat Gadhoh in afgeslankte vorm nog kan doen.

Dinsdag 17 oktober 2017

Gesprek met de directeur van de St. John's school for the Deaf, mr. Daniel Mendy.

Ook op de St. John's school is er voor ons een warm welkom. Ook hier is het eerste gespreksonderwerp de grote verandering op politiek terrein. Het vertrek van de vorige president, de komst van de nieuwe en de grote onzekerheid die tijdens de overgang in het land heerste. Iedereen was bang. Dreigende oorlog, geen geld meer, lege winkels, geen benzine, enz. Kortom een zwaar jaar.

Daniel komt direct ter zake en meldt de problemen waarmee de school heeft te kampen. Hij komt momenteel 8 leerkrachten te kort. Er zijn nu 70 leerlingen meer dan 5 jaar geleden. De populatie is gegroeid van 180 naar 250. Het gebouw is er niet op berekend en hij weet niet waar hij met deze aantallen naar toe moet. Veel lokalen zijn door een houten tussenschot in tweeën verdeeld en er wordt lesgegeven in een hal. Een andere oplossing is gezocht in het combineren van klassen. Het gevolg hiervan (twee keer twaalf Dove leerlingen in één groep) laat zich raden. Onmogelijk om zo nog verantwoord onderwijs te geven, zeker niet aan Doven.

Het hoofddoel van ons bezoek, het bespreken van de voortgang van het boerderijproject in Kartong, komt ook snel aan de orde. Veel is er niet gebeurd, of beter gezegd, helemaal niets. We hebben zondag Kartong bezocht en gezien dat er behalve de omheining niets is veranderd. Het enige dat is gegroeid is onkruid! Daniel zegt dat de stilstand zijn baas, *father* David (hoofd Secretariaat van Educatie van de Katholieke Missie), die het voortouw zou nemen, niet kan worden verweten. De politieke situatie was zodanig dat er vrijwel niets meer in Gambia gebeurde. Wel heeft *father* David iemand benoemd die als contactpersoon gaat functioneren. Hij heet Dawda Faya. Daniel pleegt telefonisch overleg met de Katholieke missie en maakt een afspraak voor ons, zodat we volgende week woensdag met de mensen daar kunnen overleggen. Daniel heeft het over een *quick start*. Het is de bedoeling met *poultry* te beginnen, iets wat nu al met succes op de St. John's school wordt gedaan. Ook is het de bedoeling met de aanplant van gewassen te beginnen. Verder meldt Daniel dat er van de door ons aanbevolen

organisatie *My Farm*, mensen op school zijn geweest om contacten te leggen. Ook van de St. John's school zijn er stagiaires naar *My Farm* geweest en hebben daar meegelopen. Als laatste meldt Daniel dat er door de mensen van zijn technische school een hek is gemaakt waarmee de ommuurde ruimte kan worden afgesloten. In Gambia is dit een eerste vereiste, anders zal alles in no time verdwijnen. We constateren dat er toch meer is gedaan aan het Kartong-project dan we hadden verwacht.

De St. John's school heeft zoals het hier heet, *up country* (op het platteland), ook onderwijs aan Doven geïnitieerd. Op de door ons eerder bezochte mainstream scholen in Basse en Essau wordt in separate klassen momenteel aan Doven lesgegeven door leerkrachten die op de St. John's school zijn opgeleid. Een prima ontwikkeling. De salarissen worden door de overheid betaald.

Na ons gesprek worden we rondgeleid over het terrein van de school. Het is etenstijd. Er wordt nog dagelijks gekookt voor de leerlingen. De rijst is gedoneerd door een Engelse club. Zij hadden aanvankelijk 200 zakken rijst gegeven aan een school in de buurt. Na controle bleek dat de school deze rijst doorverkocht en de leerlingen niets kregen. Reden voor de sponsors om de contacten met deze school te verbreken en hun donatie te schenken aan de St. John's school.

We zien de lokalen die in tweeën zijn verdeeld. Een verre van ideale oplossing. Ook het audiologisch centrum wordt bezocht. Hier kan iedere Gambiaan terecht die audiologische hulp nodig heeft. Er wordt alleen een vergoeding gevraagd voor de geleverde batterijen. Daniel vraagt ons of het mogelijk is oude analoge hoorapparaten te verzamelen voor zijn school. Zijn voorraad is op. Het centrum is in staat oorstukjes te maken en de apparatuur af te stellen. Er wordt momenteel een medewerker opgeleid in Zambia. Hij volgt daar een opleiding tot audicien.

Het is in de school een drukte van belang. Mierenhoop zou een correcte omschrijving zijn. In enkele klassen die we bezoeken treffen we wel leerlingen maar geen leerkracht aan, tot grote ergernis van Daniel. We realiseren ons dat het onderwijs in Afrika anders is dan in West Europa.

Woensdag 17 oktober 2017

Bezoek aan de school voor Doven in Brikama, gesprek met mr. Karamo Sanyang.

Samen met Cees IJzendoorn van de Stichting Buganala bezoeken we de school voor Doven in Brikama. We worden met open armen ontvangen. Anders dan op andere scholen die we bezoeken, vliegen niet alle kinderen op ons af maar gaan de lessen gewoon door. Voor ons een bewijs van kwaliteit. Karamo laat ons de school zien. We bezoeken drie lokalen waar les wordt gegeven door Dove leerkrachten. Alles in gebarentaal. Wat opvalt is dat de formele taaloefeningen gegeven worden in Engels ondersteund met gebaren en niet in gebarentaal. Het aantal leerlingen in Brikama is gegroeid tot 80 en er wordt lesgegeven tot *grade* 6. De salarissen van de leerkrachten die gecertificeerd zijn worden betaald door de overheid. De overige kosten worden niet door de overheid betaald, de school wordt beschouwd als een privé school. Twee dove leerkrachten hebben een opleiding gevolgd aan het Gambia College. De opleidingskosten zijn betaald door de SVE. Het geld hiervoor is door de SVE overgemaakt aan de stichting Buganala. Deze stichting maakt maandelijks een bedrag over aan de betrokken leerkrachten in opleiding. Ook als de betrokken leerkrachten hun opleiding hebben afgerond, blijft het gereserveerde bedrag voor opleiding beschikbaar en wel tot 2019. Dus er kunnen nu weer andere Dove leerkrachten

een opleiding gaan volgen aan het Gambia College. De cursus is hier in augustus gestart, dus de komende mogelijkheid een cursus te volgen is pas volgens jaar augustus.

Na de rondleiding bespreken we met Karamo een aantal zaken in zijn kantoor. SVE heeft toegezegd drie jaar een bijdrage te leven voor transport, voedsel en *running costs*. Eind 2019 zal deze bijdrage voor het laatst worden overgemaakt. De vraag is, wat Karamo denkt te doen als deze bijdrage wegvalt. Karomo vertelt dat *sustainability* voor hem van het grootste belang is. Hij heeft een subsidieaanvraag opgesteld en die gestuurd naar de overheid. Doel is de overheid zover te krijgen dat zij de salarissen en de leermiddelen gaan betalen. Deze aanvraag is in augustus jl. verzonden. Karamo zegt toe ons een kopie te sturen. (Via Cees.) Opgemerkt wordt dat de overheid alleen gecertificeerde leerkrachten betaalt. Het onderwijs aan de voorschool wordt niet vergoed, ook de transportkosten en de leermiddelen komen niet voor vergoeding in aanmerking. Hiervoor zal dus altijd een beroep moeten worden gedaan op donoren. Het bedrag dat de overheid betaalt is per maand per leerkracht 2500 Dalasi met een vergoeding voor vervoerskosten van 500 Dalasi. (totaal ca. 55 euro.) Leerkrachten in het onderwijs aan Doven moeten gezien de zwaarte van het vak meer uitbetaald krijgen. Er zou een aanvulling moeten komen op het door de overheid betaalde salaris. Zolang de overheid nog niet met geld over de brug komt, zegt Buganala toe de salarissen te zullen betalen.

Het aantal leerlingen neemt gestaag toe. Er zijn momenteel ongeveer 80 leerlingen. De kosten voor een dagelijkse maaltijd nemen voortdurend toe. Rijst, olie en brandhout hebben geen vaste prijs, deze stijgen voortdurend. Karamo vraagt om meer geld. Cees vraagt hem een nieuwe kostenberekening te maken zodat inzichtelijk wordt hoeveel geld er bij moet. Cees merkt op dat er alleen gekookt moet worden voor de leerlingen en de staf, niet voor de bezoekers die ook graag mee-eten.

Het komende seizoen wil Karamo meedoen met de landelijke examens. Om zo goed mogelijk te scoren vraagt hij of het mogelijk is extra les te gaan geven op zaterdagmorgen. Ook hiervoor vraagt Cees een schatting van de extra kosten (vervoer) die een uitbreiding van lessen op zaterdag met zich meebrengt.

Op onze vraag hoe de relatie is met Gadhoh en de St.John's school for the Deaf meldt Karamo dat deze te wensen over laat. Karamo mist de ondersteuning vanuit deze organisaties. Hij meldt dat de leidinggevenden van deze instellingen de school in Brikama nooit hebben bezocht.

Over de interventie van Daniel Mendy t.a.v. de voorgenomen overplaatsing van Karamo naar een school *up country* is hem niets bekend. Voorkomen is dat Karamo zou worden overgeplaatst. De overheid wil dat pas afgestudeerde onderwijzers hun loopbaan beginnen op een school *up country*. Wij benadrukken dat de school in Brikama niet zonder Karamo kan. Hij moet hier blijven.

Na het bezoek aan de school van Karamo brengen we een beleefdheidsbezoek aan het hoofd van de inspectie onderwijs regio 2, mr. Kujabi. Hij vertelt ons dat de overheid de school in Brikama beschouwt als een privé- school en dat alleen overgegaan wordt tot overheidsfinanciering als de school overgenomen wordt door de staat. Hij is op de hoogte van het feit dat Karamo een aanvraag voor overheidsbekostiging heeft ingediend.

Mr. Kujabi vraagt of wij kunnen helpen bij het aanschaffen van computers voor het onderwijs aan Doven. Stuur ons geen oude apparaten, dat is de reden dat er veel computers op de scholen in Gambia niet werken. Ook vraagt hij of wij rolstoelen kunnen sturen.

Na het korte bezoek aan de regiomanager bezoeken we nog even het Gambia college. Hier is door de stichting Buganala een kleuterschool gebouwd voor de kinderen van nog studerende (jonge) moeders die hier een opleiding volgen. De school is een groot succes en is alweer te klein. Er zal binnenkort nog een vleugel worden gebouwd.

Donderdag 19 oktober 2017

Bijeenkomst in het Kairaba hotel.

Hoorzitting van de Nationale Assemblée. Bespreking van een Ontwerpwet Gehandicapten door parlementariërs, regeringsvertegenwoordigers, en vertegenwoordigers van diverse gehandicapten organisaties in Gambia. (Doven, Blinden, Lichamelijk gehandicapten en Albino's. Thema van de dag: *Building a road map of the passing of the bill.*

Onze oorspronkelijke afspraak voor vandaag werd door Dodou telefonisch afgezegd. Hij moest naar bovengenoemd hoorzitting die op korte termijn is belegd. Hij nodigt ons uit deel te nemen aan deze hoorzitting.

In de vergadering spelen de vertegenwoordigers van Gadhoh een stevige rol. Ze pleiten voor erkenning van gebarentaal, het gebruik hiervan op tv, financiering van tolken uit algemene middelen, brede beschikbaarheid van tolken, verbetering van onderwijsvoorzieningen voor Doven. Ze verzetten zich tegen de heersende politiek van de mainstream gedachte. Doven kunnen niet naar een gewone school. Er was opvallend veel steun voor hun betoog. De leider van de grootste partij in het parlement leek een goede bondgenoot van de Doven. Dat gold ook voor de directies van koepelorganisaties van gehandicapten. Gadhoh bleek in de vergadering een bekende partij te zijn. We constateerden veel persoonlijke contacten. Ook bleek men in Gambia tot in de hoogste kringen op de hoogte te zijn van de activiteiten van SVE. We kregen veel complimenten en het verzoek vooral door te gaan met ons goede werk. In de vergadering werd erop gewezen dat de ontwerp wet blijk geeft van goede intenties. Publiekelijk werd opgemerkt dat Gambia goed is in het maken van wetten en het verwoorden van goede bedoelingen maar aanmerkelijk minder goed in het verwezenlijken daarvan als gevolg van structureel geldgebrek en andere prioriteiten. Deze situatie zal nog wel geruime tijd aanhouden omdat de vertrokken president de inhoud van de staatskas heeft meegenomen toen hij gedwongen werd het land te verlaten. Gambia balanceert op de rand van een staatsbankroet. De salarissen zijn sinds kort weer overgemaakt na een periode van 15 maanden waarin dat niet gebeurde. Toch is men wat de toekomst onder de nieuwe democratische regering hoopvol gestemd. Er komt ook weer geld van donorlanden binnen zoals van de Europese Unie.

De speaker van het parlement kwam kort even voorbij en deelde de vergadering mee dat de wet zal worden geamendeerd rekening houdend met de in deze vergadering gemaakte opmerkingen en vervolgens ongetwijfeld zal worden aangenomen.

We waren onder de indruk van de betrokkenheid van de deelnemers aan deze parlementaire hoorzitting. De organisatie was perfect. De kosten werden gedragen door UNESCO.

Voor de Doven waren twee tolken beschikbaar. De bijeenkomst duurde van 10.00 tot 17.00 uur.

De voor Gadhoh belangrijke passages uit de *PERSONS WITH DISABILITIES BILL, 2017.*

Access to information

1. Every relevant Government authority shall promote the rights of persons with disabilities to access information through –
 - a. The development and use of sign language and sign language interpreters in all public institutions and at public functions.
2. A person owns –
 - a. A television station shall provide sign language inset or subtitles in at least one major newscast programme each day and in all special programs of national significance

Vrijdag 20 oktober 2017

Bespreking met de Staf van Gadhoh.

Aanwezig zijn: Dodou, Lamin en Sheriffo (stafleden), Isathou (secretaresse), Lamin en Yahya als tolken.

We zijn volgens afspraak om half elf op het kantoor van Gadhoh. Helaas is Dodou niet aanwezig. Hij is weggeroepen om een Dove mevrouw die in de problemen zit, te helpen. Een *emergency*. We besluiten een uurtje te wachten en de *zgn. Gambian Time* (de gewoonte niet altijd op tijd te zijn) maar voor lief te nemen. Om half twaalf komt Dodou en kunnen we beginnen.

Dodou verontschuldigt zich en vertelt de reden van zijn afwezigheid. In een gezin met volwassen Dove kinderen waren grote problemen. Men belde de tolkendienst en dat is in Gambia (nog) niet zo eenvoudig. Via, via wist men Gadhoh te bereiken waar Dodou actie ondernam. Aan dit probleem zal iets worden gedaan, Het is de bedoeling dat er in de toekomst een telefoonnummer komt van de tolkendienst zodat ze direct bereikbaar zijn.

Het is vrijdag, een halve dag in Gambia. Om half twee gaat men naar de moskee voor het vrijdaggebed. We hebben dus niet veel tijd, maar wellicht is de beperkte tijd een reden om efficiënt te vergaderen.

Dodou heet ons nog een keer welkom en bedankt de SVE voor de geboden steun en het overeind houden van Gadhoh. Alles wat er nu gedaan wordt door Gadhoh is mogelijk dankzij de steun van de SVE. Zonder deze steun zou Gadhoh niet meer bestaan.

Ed licht toe waaruit de steun van de SVE bestaat. De SVE heeft besloten Gadhoh nog drie jaar te steunen, ,d.w.z. de salarissen van een minimale stafbezetting en de *zgn. running costs* te betalen. Het zou erg jammer zijn als hetgeen door Gadhoh de afgelopen tien jaar is opgebouwd zou wegvallen. Kort gezegd: Gadhoh moet blijven. De opgebouwde expertise mag niet verloren gaan. In de komende periode moet Gadhoh wel voldoen aan zekere voorwaarden. Er moet een activiteitenplan worden geschreven en eveneens financiële jaarverslagen. Men moet aantonen dat er actief is gezocht naar sponsors/donoren. Inzichtelijk moet worden gemaakt wat er daadwerkelijk gedaan wordt aan het welzijn van Dove mensen in Gambia. We benadrukken nog eens dat een activiteitenplan alleen niet voldoende is. Er moeten kwantitatieve gegevens komen over de activiteiten, zodat inzichtelijk wordt wat er zoal gedaan is. (Dus hoeveel cursussen, hoeveel tolk verrichting; hoeveel bezoekers aan Gadhoh, welke hulpvragen worden Gadhoh gesteld, hoeveel is er contact met de pers/media, enz.)

Dodou vindt dit evident en zegt dat alle donoren deze vragen stellen. Hij zegt toe deze gegevens te zullen verzamelen.

Lamin bedankt ook de SVE. De SVE is altijd een goede en betrouwbare vriend geweest. Hij zegt toe ook de bijdragen van andere sponsors/incidentele bezoekers te zullen rapporteren. Iedereen moet weten wat er gebeurt. Gadhoh heeft nu de beschikking over zonnepanelen, gesponsord door een Nederlandse organisatie, 'Goods for Gambia'. Voordeel is dat er nu geen dure elektriciteitsrekeningen meer hoeven worden betaald. Ook de waterrekening is nu op nul want er is een *bore hole* geslagen. Men heeft dus eigen water. Wat sport betreft: Dove Gambianen houden veel van sport. Lamin organiseert allerlei activiteiten die druk worden bezocht.

Lamin vertelt verder over zijn activiteiten. Hij is officieel werkzaam als *development officer*. Ongeveer 20 % van zijn tijd besteedt hij aan deze klus. De overige 80 % wordt besteed aan andere activiteiten zoals contacten met buitenlanders en activiteiten op het gebied van gebarentaalontwikkeling. Wat de verantwoording van activiteiten betreft merkt Lamin op dat er voor een Engelse organisatie van tolken gebarentaal (die het salaris van een van de tolken betaalt) jaarlijks een verslag wordt gemaakt. Deze gegevens moeten volgens hem ook worden gedeeld met SVE. Ook is Lamin van mening dat de rapportages van de verschillende regionale branches moeten worden doorgegeven.

Wat het vinden van sponsors betreft merkt Dodou op dat Gadhoh z'n best doet. Hij vertelt over de hernieuwde contacten met de Finnen. Als inzichtelijk wordt gemaakt wat Gadhoh doet voor de Doven dan zullen ook potentiële sponsors eerder bereid zijn over de brug te komen. Wij vragen een kopie van de door Gadhoh met de Finse Doven organisatie gevoerde correspondentie en de ingediende aanvraag.

Lamin merkt op dat mensen uit Nederland regelmatig containers met goederen sturen. Gadhoh heeft behoefte aan computers. De vraag aan ons is of wij ook niet iets dergelijks zouden kunnen organiseren. Eigenlijk is alles welkom. Wat niet door Gadhoh gebruikt kan worden, kan verkocht worden zodat er extra inkomen wordt gegenereerd. Ook voor het afbouwen van de zgn. *conference hall* is financiële hulp meer dan welkom.

Ed maakt onderscheid tussen sponsors. Er zijn incidentele sponsors, toevallige passanten die eenmalig Gadhoh financieel of materieel steunen. Daarnaast zijn er structurele sponsors, zoals de SVE en de in het verleden opererende Dovenorganisaties van Zweden en Finland. Verder benadrukt hij het belang van constante pressie op de nationale overheid. Probeer een parlamentslid te vinden die op de een of andere manier betrokken is bij de Dovengemeenschap, bijv. een ouder van een Doof kind. Zo iemand kan van groot belang zijn. Maak iemand beschermheer/vrouw van de organisatie. Een politiek iemand of bijvoorbeeld een beroemde voetballer.

Lamin vraagt ons of wij het volgend jaar een workshop kunnen geven over management en fondsenwerving. We zeggen niets toe en merken op dat het gevraagde niet tot onze expertise behoort.

Harry vraagt of Gadhoh bereid is de zusterorganisatie in Sierra Leone van raad en advies te dienen. Gadhoh is volgens ons, qua ontwikkeling en expertise verder dan de SLNAD. Men zegt toe dit te willen doen. Op sportgebied zijn de contacten er al.

De volgende afspraak met Gadhoh zal telefonisch worden gemaakt. Gezamenlijk zal de organisatie die zich bezig houdt met het certificeren van opleidingen, de NAQAA worden bezocht.

Dinsdag 24 oktober 2017 (s'morgens)

Bezoek aan de National Accreditation Quality Assurance Authority (NAQAA)

Gesprekspartners:

- Mr. Lamin B. Manneh, director of Quality Assurance Tertiary Education,
- Mr Amadou M Touray, Standard and Curriculum Development Management (Email:atouray@gmail.com) en
- Mr. Sambujang Marreh, Research and Development Director

Samen met Dodou Loum en de tolk Lamin bezoeken we de NAQAA. Het initiatief gaat uit van Gadhoh. Zij vinden het belangrijk dat wij op de hoogte zijn van het werk van deze organisatie.

Voorafgaande aan ons bezoek bespreken we met Dodou het doel en de strategie van ons bezoek aan de NAQAA. Deze overheidsinstelling bewaakt de kwaliteit en de inhoud van curricula van het hoger onderwijs. Men wil toe naar een opleiding voor leerkrachten in het Dovenonderwijs, een leerplan Gambiaanse Gebarentaal (GSL) en een opleiding voor tolken GSL.

Dodou vertelt dat er door de NAQAA tot nu toe twee workshops van 4 dagen zijn georganiseerd. In deze bijeenkomsten participeerden alle stakeholders, het ministerie, de Doven scholen, organisaties van Doven. Men zoekt naar een weg om te komen tot vaststelling van een gestandaardiseerde GSL.

We worden ontvangen en stellen ons voor. Ed vertelt over de doelstellingen en werkwijze van de SVE. Ook onze werkervaring wordt medegedeeld.

Mr. Manneh vertelt over de betrokkenheid van zijn organisatie bij het werk van Gadhoh met en voor Doven. Er kwamen Dove mensen aankloppen bij de NAQAA en men kon niet met hen communiceren. Manneh merkte op dat hij deze Doven mensen beschouwt als eigen mensen, als zijnde zijn familie en dat iedereen gelijk is. Vanuit de horende wereld moeten Doven mensen worden gesteund en tegemoet getreden. Er moet iets worden gedaan aan de communicatiebehoeften van Doven. Volgens Manneh ligt de oplossing van dit communicatieprobleem in onderwijs en training in gebarentaal. Aan NAQAA is gevraagd een curriculum gebarentaal te maken, een nationaal curriculum. Belangrijk volgens hem is dat met Doven wordt samengewerkt, zij zijn de deskundigen op het gebied van gebarentaal en dus de belangrijkste informanten. Complicerende factor is dat er in Gambia verschillende varianten van de gebarentaal bestaan. Er zal moeten worden gewerkt aan een standaard en vervolgens aan het opzetten van cursussen. Hoe standaardisatie gedaan moeten worden weet hij niet maar de behoefte aan een centraal curriculum is groot. Volgens Manneh moet de hulp van tolken worden ingeroepen. Hij besluit met de opmerking: 'We hebben mensen nodig met kennis van gebarentaal'. Bewust is er door de Gambiaanse Dovengemeenschap gekozen voor de ontwikkeling van een eigen gebarentaal en niet voor bijv. American Sign Language (ASL) of de British Sign Language. (BSL). Men wil de eigen cultuur accentueren.

Wij vertellen over het ontstaan van het Nederlands Gebaren Instituut. Voor Gambia zou het opzetten van een *task force* wellicht nuttig kunnen zijn.

Opgemerkt wordt nog dat de meeste leerkrachten in het onderwijs aan Doven daarvoor niet zijn opgeleid en dat zij de gebarentaal onvoldoende beheersen. Gadhoh zou opleidingen willen verzorgen in samenwerking met het Gambia College.

Wachten op een kant en klaar curriculum GSL is onwenselijk. Er moet nu al wat gebeuren. Wij vertellen dat met de momenteel beschikbare geïnventariseerde gebaren al les kan worden gegeven. Beter iets dan niets. De grammatica van de GSL komt dan later wel. We benadrukken wel het belang van de inbreng van een linguïst in de ontwikkeling van de GSL. Meneer Manneh eindigt de bijeenkomst met de opmerking dat de deuren van zijn organisatie altijd openstaan voor mensen die kunnen helpen bij het opzetten van een leerplan GSL.

Dinsdag 24 oktober 2017 ('s middags)

In de middagpauze bezoeken we het door Dove vrouwen gerunde restaurant *Tulkuya Signs*. Tulkuya is in het Mandinka, een van de lokale talen van Gambia, het woord voor gebarentaal. Deze dames zijn georganiseerd in de *Gambian Deaf Women Society. (GDWS)*. Initiator is de Nederlander Peter Werkman. Hij vertelde ons dat hij met zijn Dove vrouw Binta een gebarenboek wil opstellen omdat er zowel op de St. John's school als op Gadhoh op dat terrein niets zou gebeuren. Wij helpen hem snel uit de droom en tonen hem een CD met 1600 gebaren. Ook melden we dat er drie professionele tolken actief zijn in Gambia. We vinden op zich alle aandacht voor de Dovengemeenschap prima maar maken ons wel zorgen over het feit dat allerlei buitenlandse(horende) leken, zij het met goede bedoelingen, zich bezig gaan houden met de ontwikkeling van de Gambiaanse Gebarentaal.

Het door dhr. Werkman opgezette restaurant ziet er prachtig uit. De bediening is uiterst vriendelijk en een paar gebaren van onze kant doen wonderen.

Tulkuya Signs verzorgt ook workshops vlechten, fotografie in Gambia, kalebassen schilderen en drankjes maken. Ook kan er worden gearbeid. De winst wordt na afbetaling van de aangelegene schulden aan andere projecten besteed.

Dinsdag 24 oktober 2017 ('s Avonds)

Bijeenkomst van de Verenigde Stichtingen Gambia (VSG) in het Lemon Kreek Hotel.

Door Cees IJendoorn worden we uitgenodigd als gasten aanwezig te zijn op de maandelijkse vergadering van de Verenigde Stichtingen Gambia (VSG). Er zijn in Gambia meer dan 350(!) Nederlandse organisaties en individuen actief in de hulpverlening. Er is een vereniging opgezet onder voorzitterschap van de honorair consul van Nederland in Gambia, mevr. Henriette Sonko – Bremmer. De hiervoor genoemde Peter Werkman is vice -voorzitter. Doel van deze club is voornamelijk uitwisseling van gegevens zodat voorkomen wordt dat er bijv. in één dorp twee schooltjes worden gebouwd. (Dit is gebeurd!) Op de door ons bezochte bijeenkomst zijn 40 organisaties vertegenwoordigd. De bijeenkomst heeft een speciaal karakter want de minister van informatie en communicatie- infrastructuur, mr. Demba A. Jawo wordt verwacht.

Na een drankje en een buffet begint de vergadering. Iedereen stelt zich kort voor en vertelt waarmee hij of zij bezig is. Vervolgens meldt de voorzitter de door het bestuur ontplooid activiteiten. Er wordt gewerkt aan een ledenkaart op vertoon waarvan korting bij verschillende ondernemingen kan worden gekregen. Ook is men met een bank in overleg om iets te doen aan de relatief hoge kosten van geldtransfers. Verder is men bezig met een bouwonderneming waar tegen korting bouw materiaal kan

worden gekocht. Tegen acht uur verschijnt de minister. De voorzitter vraagt de aanwezigen zich nog een keer kort voor te stellen, deze keer in het Engels.

De minister is zeer geïnteresseerd in ons verhaal over de activiteiten die SVE ontplooit m.b.t. tot het onderwijs aan Doven en de Welzijnsstichting voor Doven. Ook het aspect gebarentaal heeft zijn belangstelling. Hij vraagt ons na de vergadering met hem contact op te nemen. Hij wil ons zijn visitekaartje geven. Hij benadrukt het belang van een tolk bij het dagelijkse journaal op tv.

Na het formele deel van de vergadering is er de mogelijkheid tot uitwisseling van gegevens. Wij leggen contact met dhr. Richard Blauw. Hij is een tuinbouwproject begonnen in Somita, dat ligt in het *West Coast* district. Zijn project draagt de naam *Camara Gardens*. Er worden daar allerlei plantjes gekweekt die als pootgoed worden verkocht. Dhr. Blauw meldt dat hij direct wel kan leveren aan ons project in Kartong maar wij melden dat er nog veel werk moet gebeuren voordat er tot planten kan worden overgegaan. Hij vindt het goed dat we zijn naam noemen bij de Katholieke Missie (CES). Men is welkom om zijn project te komen bezoeken.

Ook hebben we bij het scheiden van de markt nog even contact met dhr. Henk van Os. Hij is in Kartong bezig met het opzetten van een *skill center* voor jongeren. In zijn stichtingsbestuur zit iemand die deskundig is op het gebied van tuinbouw. Ook hij geeft zijn kaartje en heeft geen bezwaar dat zijn naam wordt genoemd op de CES. Wellicht kan er samen worden gewerkt. Tijdens de voorstellingsronden horen we van ene meneer Theo van de Kerkhof dat hij namens PUM (Programma Uitzending Managers) in Gambia actief is op het gebied van *poultry*. Zijn deskundigheid zou ook van pas kunnen komen. We zullen proberen ook hem in contact te brengen met CES.

Woensdag 25 oktober 2017

Ontmoeting met vertegenwoordigers van de Catholic Education Secretariat (CES), Father David Jimoh Jarju, Education secretary, Father Michael Ndecky, assistant Education secretary, Mr. Edward Gibba, education officer, Mr. Patrick B. Mendy, school coordinator.

Met Daniel Mendy en Marian Allen bezoeken we de CES, de formele werkgever van de St. John's school for the Deaf. Doel van de bijeenkomst is de bespreking van de stand van zaken van het zgn. Boerderijproject in Kartong.

De bijeenkomst wordt met gebed geopend. Vervolgens heet *father* David ons welkom en verontschuldigt zich voor het feit dat er het afgelopen jaar niets gebeurd is aan het project. Hij neemt alle verantwoordelijkheid op zich en zegt geen enkel excuus te hebben. Om deze omissie goed te maken heeft hij met zijn staf voorwerk gedaan. Er is een zgn. *Memorandum of Understanding* gemaakt waarin het doel van het project, de deelnemers (partijen) en de verplichtingen van de betrokkenen worden omschreven. Alle betrokkenen moeten weten wat er van hen wordt verwacht. Het betreft een ontwerp (*draft*). We worden verzocht ons commentaar te leveren en deze via de mail kenbaar te maken. Het tweede document betreft de omschrijving van het project en wel in fasen. Het project wordt als volgt omschreven: *Project for St. John's school for the Deaf – the Gambian title: Building agricultural livelihood skills & knowledge for students through crop production & animal husbandry.* (zie bijlage). Voor de start van het project is een gedrag van D 713.475 begroot. Omgerekend is dat ca. € 12.972,-- (koers 1 Euro = 55 Dalasi.)

Ed vertelt de vergadering over het doel en de werkwijze van de Stichting Vrienden van Effatha en over de activiteiten die door ons de afgelopen tien jaar in The Gambia zijn ontplooid.

Daniel vertelt over het lot van jonge dove schoolverlaters. Ze komen regelmatig langs om te vragen of er werk is. Dat is er helaas niet. Zijn droom is altijd geweest deze schoolverlaters werk te kunnen bieden op een soort boerderij.

Father David merkt op dat het de bedoeling is het project in fases in te delen en uit te werken. Hij benadrukt de noodzaak eerst te zorgen voor water. Zonder water is er niets mogelijk. Tuinbouw en /of *poultry* kan niet zonder water. Wij merken op dat de door de SVE gereserveerde middelen voor dit project niet toelaten dat er bijv. een school of een internaat wordt gebouwd. Er dient klein te worden begonnen. In plaats van een *boarding house* te bouwen moeten worden bekeken of de jonge werknemers niet in het dorp Kartong bij particulieren ondergebracht kunnen worden. Opgemerkt wordt dat dat geen probleem zal opleveren. Belangrijk is wel vanaf het begin zorg te dragen voor *security*. Zonder een *watchman* zal alles verdwijnen. Wij vragen nog of er ook iemand benoemd gaat worden die verantwoordelijk is voor het project ter plaatse. Er zal iemand moeten zijn die dagelijks aanwezig is en opdrachten geeft. De bedoeling is om iemand van de school die de CES in Kartong exploiteert deze opdracht te geven.

Wij melden dat het beschikbare bedrag niet in een keer maar in fasen zal worden overgemaakt. We benadrukken nogmaals de kosten in de gaten te houden. De fondsen zijn beperkt. Nogmaals: al het beschikbare geld mag niet opgaan aan bouwen; er moet voldoende overblijven voor het onderhoud van het project.

We vertellen verder over de contacten die we gisteren met andere Nederlanders hebben gehad. Zo is er in Somita in het *west coast* district een tuinbouwproject opgezet door Richard Blauw. Het project draagt de naam: *Camara Garden*. Zij leveren jonge plantjes en geven advies over de manier waarop deze gepoot / behandeld moeten worden. Wij zullen de CES in contact brengen met deze organisatie. Ook melden we nog het contact dat we hebben gehad met een andere project in Kartong. Een Nederlandse Stichting is daar bezig een *skill center* op te zetten. De contactpersoon is Henk van Os. Ook hij is bereid te adviseren en mee te denken over het door ons voorgestelde project. In zijn bestuur zit iemand die deskundig is op het gebied van tuinbouw. Als derde contact melden we dat Theo van de Kerkhof van PUM in Gambia actief is op het gebied van *poultry*. Zijn deskundigheid zou ook van pas kunnen komen. We zullen proberen ook hem in contact te brengen met de CES

We vertrekken na het in Gambia zo belangrijke fotomoment.

Donderdag 26 oktober 2017

Ontmoeting met Anna Nancy Mendy, principal officer department education / special needs.

Mevrouw Mendy hebben we tien jaar geleden voor het laatst ontmoet maar ze kent de SVE en ons nog. Ed vertelt over onze activiteiten en de steun van de SVE aan de Gambiaanse Dovenscholen en aan Gadhoh. Hij benadrukt de prioriteiten van de SVE:

- Nursery schools
- Curriculumontwikkeling voor het opleiden van tolken

- Ontwikkeling en standaardisatie van de Gambiaanse gebarentaal. (GSL)

Mevrouw Mendy onderstreept het belang van het opleiden van meer leerkrachten voor het onderwijs aan Doven en meer Tolken GSL. Het grootste probleem ligt in de geringe vooropleiding van Dove mensen die voor een dergelijke opleiding in aanmerking komen. Voor toelating tot het Gambia College zijn ze vaak onvoldoende opgeleid. Het rekruteren van tolken GSL verloopt moeizaam. Het land beschikt slechts over drie gekwalificeerde tolken. Wij wijzen op gerichte benadering van horende kinderen van Dove ouders. Zij zijn van jongs af aan volledig tweetalig.

Mevrouw Mendy wijst erop dat voor bekostiging van het onderwijs aan Doven initiatiefnemers over een *Memorandum van Understanding* moeten beschikken. Hierin kunnen afspraken worden gemaakt over het tijdstip waarop de financiering door de Gambiaanse overheid wordt overgenomen, *Nursery schools* blijven hier buiten. Deze worden gezien als privé instellingen waarvoor de overheid geen verantwoordelijkheid draagt. Wij betogen dat Dove kinderen in een zeer bijzondere positie verkeren omdat de gevoelige periode voor taalontwikkeling plaats vindt tussen twee en vier jaar. Dove kinderen moeten om die reden het liefst al op die leeftijd kennis maken met gebarentaal. Daarom heeft Gadhoj op verschillende plaatsen in het land *nursery schools* opgezet. Bekostiging hiervan zou volgens ons een taak van de overheid behoren te zijn. *Mainstreaming* van Doven is volgens ons pas op latere leeftijd mogelijk en dan nog alleen met hulp van *itinerant teachers*. (ambulante gespecialiseerde leerkrachten) Mevrouw Mendy is het hiermee volledig eens. Deze dienen dan ook een speciale opleiding te volgen en vloeiend worden in GSL.

We maken melding van onze zorgen over de St. John's school. Er is een nijpend ruimtegebruik door de enorme toeloop van leerlingen. Er zijn (o.a. door het opzetten van Dovenonderwijs in Basse, Brikama en Essau) 8 vacatures in de leerkrachtenbezetting en het busvervoer is problematisch. Er is onvoldoende geld om benzine te kopen. De St. John's school begeleidt op verschillende locaties in het land speciale klassen voor Doven binnen mainstream schools. Dit vraagt veel tijd en energie zonder dat daarvoor geld beschikbaar is.

De positie van Karamo brengen we nog ter sprake. Er zijn geruchten dat hij na zijn diplomering overgeplaatst zou moeten worden naar de provincie. Dit gerucht wordt ontzenuwd.

Kort vertellen we nog over onze plannen met betrekking tot de boerderij in Kartong. Dit project valt buiten de reguliere onderwijsbekostiging.

Het gesprek wordt onderbroken omdat de directeur Speciaal Onderwijs van het ministerie met ons wil kennis maken. We doen ons verhaal dunnetjes over. Mevrouw Tidah Jatah is zeer geïnteresseerd. Zij bedankt ons voor ons werk en vraagt of wij een leerkracht gebarentaal zouden kunnen leveren. Deze zou bijv. gedurende een periode van drie weken beschikbaar moeten zijn voor een door het ministerie te organiseren bijscholing. Dit zou in de schoolvakanties kunnen plaatsvinden.

Beide gesprekken werden gevoerd in aanwezigheid van Cees IJendoorn, de vertegenwoordiger van de stichting Baganala. We vertellen dat de verantwoordelijkheid voor onze activiteiten in Brikama in zijn handen is gelegd. Het geld hiervoor wordt door de SVE overgemaakt aan de stichting Baganala. Zij betalen maandelijks uit en controleren de boeken. Zij betalen ook de beurzen aan de Dove studenten aan het Gambia College.

Donderdag 26 oktober 2017 ('s middags)

Kort overleg met de directie van Gadhoh over ons contact met de minister van Informatie en communicatie infrastructuur.

We hadden al afscheid genomen maar vonden het belangrijk om de mensen van Gadhoh op de hoogte te stellen van ons contact met de minister van informatie en communicatie infrastructuur. Wij melden dat we niet meer in staat zijn om persoonlijk de minister te bezoeken omdat we morgen vertrekken. Gadhoh zal dus zelf het initiatief daartoe moeten nemen. We vertellen Dodou onze bevindingen (zie verslag vergadering Samenwerkende Stichtingen Gambia) en hij zal zich met de minister in verbinding stellen.

We suggereren hem na te denken over het opzetten van een nationaal gebarencentrum. Dove mensen zijn de enige informatiebron als het aankomt op de GSL. Gadhoh is de enige plek waar deze expertise is te halen. We geven Dodou onderstaand document waarin een ontwerp opzet van een dergelijk instituut. We benadrukken dat dit een ontwerp is dat door Gadhoh moet worden besproken en herschreven. Het is slechts bedoeld als een *guide line*. De vraag of dit gebarencentrum een afzonderlijke organisatie moet worden of een onderdeel van Gadhoh moet ook door Dodou en zijn staf worden beantwoord.

Dodou en zijn tolk Yahya zijn zeer enthousiast met het door ons gelanceerde idee. Ze zeggen toe een en ander uit te werken. Volgens Dodou is van alle bezoeken de afgelopen tien jaar de laatste het meest vruchtbaar geweest.

We nemen voor de tweede keer afscheid en spreken af via de mail contact te onderhouden.

National Gambian Sign Language Institute

The National Gambian Sign Language Institute (NGSLI) is a section of the Gambian Association of the Deaf and Hard of Hearing (GADHOH).

The team of this institute exist of a director (a bilingual person fluent in spoken and sign language), Deaf teachers of the Deaf, Deaf native signers of various backgrounds.

The National Gambian Sign Language institute is a centre of expertise on Gambian Sign Language and Speech supported by Signs. Deaf people as native signers and hearing people trained as sign language interpreters are the **only source** of information on all aspects of the Gambian Sign Language.

The main objective is to collect, describe and enlarge the lexicon of the GSL. The collection of signs of native signers and make these accessible in all kinds of presentations, such as sign language books, CD's; on line presentations, etc.

The purpose of all this is to make a connection between Deaf users of GSL and all people who want to use sign language. To make GSL visible in the hearing society and strengthen the position of Deaf Gambians.

Main tasks of the NGSLI :

- Collecting and describing signs from native Deaf signers (Lexicon development)

- Creating new signs for concepts still not covered by a sign
- Working on an online dictionary
- Producing teaching materials
- Making translations in GSL
- Training sign language teachers and interpreters
- Doing research on the grammar of GSL
- Advising various target groups in the use of GSL
- Promoting the use of GSL in daily live
- Working on standardisation for teaching purposes only

Team

The team of this institute exist of a director (a bi-lingual person fluent in spoken language and sign language.) Deaf teachers of the Deaf; Deaf native signers of various backgrounds, (male / female; young / old.)

A team of native signers of various backgrounds make decisions on the standardisation of signs only for the use of education and training. (For the collection of signs all variations are welcome and collected. Variations make a language rich.)

Vrijdag 27 oktober 2017

Op de laatste dag van ons verblijf in Gambia maken we de balans op van de reizen die we dit jaar hebben gemaakt. In mei bezochten we Siërra Leone. We zien grote verschillen tussen de situatie van Doven in Siërra Leone en die van de Doven in Gambia. Gadhoh en de St. John's school zijn in ontwikkeling duidelijk verder dan de vergelijkbare organisaties in Siërra Leone. Dit kan worden verklaard uit het feit dat in Gambia de Doven al veel langer georganiseerd optreden. In Sierra Leone heeft men te kampen gehad met een burgeroorlog, vervolgens met de Ebola crisis. Beide gebeurtenissen hebben een verlamme uitwerking gehad op de samenleving in het algemeen op die van de Dovengemeenschap in het bijzonder. We hebben het idee dat de organisaties van en voor Doven in Gambia kunnen fungeren als adviseurs voor de vergelijkbare organisaties van Doven in Siërra Leone. Uitwisseling van ervaringen tussen Afrikaanse landen is gezien de culturele en economische overeenkomsten waarschijnlijk meer zinvol dan die tussen rijke westerse landen en arme Afrikaanse.

We hebben om deze uitwisseling te realiseren via de App *Messenger* een groep gevormd die we hebben genoemd: EFFATHA'S SLNAD & GADHOH FRIENDS. Er zijn inmiddels 19 deelnemers aan deze groep waaronder bestuursleden van beide organisaties, personeel van het hoofdkantoor en nevenvestigingen, de tolken Gebarentaal en een aantal vroegere adviseurs.(van VSO uit Engeland).

Na de introductie barstte de discussie direct los. Aanvankelijk over de vraag wie er als *administrator* moest optreden. Welke onderwerpen aan de orde moesten komen en of er subgroepen gevormd moesten worden. Later kreeg de discussie een meer inhoudelijk karakter. Als doelstelling is geformuleerd het elkaar op de hoogte brengen/houden van ontwikkelingen binnen de organisaties; *best practices*;

De deelnemers stelden ter bespreking de volgende onderwerpen aan de orde:

- hoe maken we de organisatie financieel onafhankelijk;
- hoe betrekken we de overheid bij onze activiteiten;

- hoe zorgen we ervoor dat er meer Dove leerkrachten komen;
- hoe verbeteren we de dienstverlening aan de leden;
- hoe kunnen we de overheid er toe brengen om ook de voorscholen te financieren;
- hoe maken we onze organisatie meer relevant voor leden op het platte land;
- hoe kunnen we onze fondsenwerving verbeteren;
- welke prioriteiten stellen we;
- hoe kunnen we er voor zorgen dat Doven beter toegerust zijn voor de arbeidsmarkt;
- hoe bestrijden we het analfabetisme onder Dove vrouwen/meisjes.
- hoe gaan we om de *mainstream* visie op onderwijs.

Voorlopig loopt de groep als een trein. De berichten vliegen over en weer en de deelnemers zijn zeer enthousiast. Ter illustratie deze opening van de dag: *Good morning to you, honourable men and women in this great platform.*

AANBEVELINGEN:

1. Voorzetten van de door SVE in 2016 toegezegde ondersteuning aan Gadhoh en Brikama.
Reservering voor Gadhoh voor 2018 en 2019: per jaar € 12.000 in vier termijnen.; Reservering voor de school in Brikama voor 2018 en 2019: € 4000,--, in vier termijnen, (over te maken aan de Stichting Baganala'
2. Twee studiebeurzen voor twee Dove Pabo studentenvoor 2018 en 2019: € 760,-- per jaar (Over te maken aan de Stichting Baganala.)
3. Reservering voor het boerderijproject van de St. John's school fort he Deaf / Katholieke missie eenmalig een bedrag van € 60.000,-- waarvan € 40.000,-- als startkapitaal en vervolgens twee jaar lang een bedrag van € 10.000,-- als running costs.

GAMBIA ASSOCIATION OF THE DEAF AND HARD OF HEARING

No one must be left behind - that is the message of Agenda 2030 (sustainable development goals)

What does '**not being left behind**' mean to the Deaf and Hard of Hearing community of the Gambia? Deaf people in many parts of the World have found themselves participating in their societies to such an extent that one would find it hard to convince them that complete or severe hearing loss is debilitating. They see no reason why deafness should be seen as a disability. They tend to believe that deafness is akin to ethnicity with sign Language (which can be as expressive as any spoken language) as its natural language.

Such communities have got the communication barrier between them and the rest of their societies completely broken. Their governments in partnership with their national associations of the Deaf and other stake holders have embarked on sign language promotion work, which opened doors of access to quality education, gainful employment opportunities, public information services, better medical care and all other opportunities that would have been cut off from them as a result of communication barrier. Why then haven't the Gambia do the same to salvage its Deaf community? To spare her deaf and hard of hearing people from the torment of discrimination, marginalization, extreme poverty, illiteracy and feeling of inferiority complex to name a few disadvantages? Deaf talents remain buried in the ground because education and training that could have easily expose them and guide them to constructive channels have not been accessible. The circumstances in turn blocked their effective contribution to the nation building.

If breaking this communication barrier means preventing or eliminating the society imposed disability on the Deaf community, why it is that government and civil society's disability prevention intervention schemes has always been limited to preventive measures and medical care, and not extended to breaking this communication barrier? Is it due to lack of awareness? Is it due to under estimation of the population of the deaf community? Is it due to financial constraints? Everything needs to be observed from the view point of human rights, and the estimated population size of this community is significant enough to warrant state intervention in promoting their wellbeing.

While accessing employment opportunities for deaf adults remain extremely important in alleviating their poverty and poverty of those dependent on them, it is breaking communication barriers that will really cause the wind of change to blow over the whole deaf community, bringing along better living conditions and abilities to satisfy basic needs, especially where the future generations are concerned.

GADHOH and its national and international partners have already done good basic work on barrier breaking through documenting the Gambian sign language (GSL), producing limited learning resources, training and employing a number of teachers and interpreters of the GSL.

The learning materials created are largely in the form of print. However, with financial support from Friends of Effatha in Holland we are now documenting lexical items in the form of video clips, allowing the learner to view signs being formed on the screen as words related to them appear at the bottom.

What is much needed now and being awaited for is government funding to enable the stakeholders carry out this sign language promotion work (documentation, production of more learning materials, training and employment of adequate number of teachers and interpreters of the Sign Language service).

A linguist or linguistic department of a local or foreign university is needed to work with GADHOH and other stakeholders like St, John's School for the Deaf.

Both teachers and interpreters of the GSL need to be certified by National Accreditation and Quality Assurance Authority, and all teachers and trainers of deaf people (deaf or hearing) must also have a certified knowledge of the GSL.

In this way we can break the communication barrier and have the deaf community on board with the rest of the society towards fulfillment of SDGs. However, the work has to begin now! Delays in intervention only prolong the sufferings and human right violation of the deaf community.

By Dodou Loum
GADHOH Executive Director

FOROYAA

(FREEDOM)

No. 179/ 2017

Tuesday 26 September, 2017

ISSN:0796-08573

PRICE: D15.00

**TO ADVERTISE
WITH FOROYAA:
CONTACTS:**

Alhagie Sora Marketing:
3806380/ 7772110/ 6392572
Office: 4380685
Email: fssora@gmail.com

GADHŌHĪ Cēbrātes Internātionāl Wēek of the Deaf

By Louisa Jobe
Gambia Association of Deaf and Hard of Hearing joined the rest of the world to commemorate

GADHŌH Head office at Kamling and was led by the Police band. The Executive Director of GADHŌH Mr. Doudou Loum, in his remarks

International week of the Deaf on Friday, 22nd September 2017. The commemoration first took the form of a parade in the morning from the Westfield junction to

called on Government to make concerted efforts to protect the rights of the Deaf and Hard of Hearing. Mr. Loum enumerated some of these rights as the right to access sign lan-

guages, education, employment opportunities, justice, adequate services and support tests and the provision of hearing and kits for persons with hearing impairment and the inclusion of sign language in the school curriculum, for the ease of communication. Mr. Madi Jobarteh the Director of Tango in his opening remarks, expressed solidarity with the deaf community of the Gambia and the world, in that human beings can acquire dignity; that being deaf is one disability that human beings can acquire. Jobarteh said being deaf reduces no ability or beauty from a human being other than the capacity to hear sound and transmit words.

"Deaf persons have therefore all other faculties fully and actively sound and functional like any other human being. Yet in many societies such as the Gambia, deaf persons continue to face intolerable discrimination and prejudice," he said.

Continued Page 14
Dada Capacity Building Kicks Off